

Nr 10.

Konstitutionsutskottets utlåtande i anledning av väckt motion om anstånd med upprättande av röstlängd under år, då allmänna val icke skola förrättas.

Uti en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 322, av herr *Christenson* i Malmö hemställes, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t snarast ville, med beaktande av de i motionen anförda synpunkterna, låta verkställa en utredning om möjligheten att, under år då allmänna val icke skola förrättas, låta anstå med upprättande av röstlängd till dess behov av sådan visar sig föreligga».

Beträffande motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser om upprättande av röstlängder för allmänna val återfinnas i § 16 riksdagsordningen, 37—53 §§ lagen om val till riksdagen, 6—10 §§ kommunala vallagen samt kungörelsen den 18 april 1947 (nr 186) om upprättande av röstlängd för val till riksdagens andra kammare samt av kommunal röstlängd.

Bestämmelserna innebära, bland annat, följande.

Lokal skattemyndighet skall årligen som en gemensam handling i två exemplar upprätta röstlängd för val till riksdagens andra kammare samt röstlängd för kommunalval, kommunala beslut, prästval och omröstning angående kallande av fjärde provpredikant. Det ena exemplaret skall i regel användas vid andrakammarvalen och landstingsmannavalen, det andra exemplaret vid fullmäktigval, kommunala beslut och prästval; företages val av landstingsmän å samma dag som fullmäktigval, bör dock, om samma myndighet skall sammanräkna rösterna beträffande båda valen, i regel samma exemplar av röstlängderna användas vid valen.

Sedan mantalslängden för året blivit justerad och det hos länsbyrån för folkbokföringen förda tryckande registret bragts i överensstämmelse med den justerade längden, skall länsbyrån upprätta och senast den 12 juni tillställa den lokala skattemyndigheten stomme till röstlängd i två exemplar. Stommarna skola innehålla avtryck av det tryckande registret för alla mantalsskrivna personer, som uppnått eller under kalenderåret uppnå en ålder av tjuguet år. Sedan samma dag skall den lokala skattemyndigheten

av pastor tillställas uppgift beträffande personer inom församlingen, vilka uppnått eller under året uppnå nämnda ålder, å dem som a) enligt upplysning, inkommen under tiden från mantalsskrivningsförrättningen till och med den 10 juni, blivit svenska medborgare, b) den 10 juni äro främmande trosbekännare eller senast nämnda dag anmält sig till utträde ur svenska kyrkan, eller c) den 10 juni äro omyndiga. Den lokala skattemyndigheten har att kontrollera, att alla i mantalslängden upptagna personer, som uppnått eller under året uppnå en ålder av tjuuguett år medtagits i stommarna till röstlängd, samt göra erforderliga anteckningar i dessa om rösträttshinder och i övrigt fullständiga röstlängderna. Senast den 30 juni skola röstlängderna vara upprättade och avsända eller avlämnade på landet till valnämndens ordförande och i stad till magistraten eller valnämnden.

Under tiden den 6—den 12 juli skall röstlängden vara framlagd för allmän granskning; tid och plats härför skall länsstyrelsen senast den 30 juni ha kungjort. Å valnämndens ordförande eller magistraten ankommer att ofördröjligen till envar i röstlängden upptagen person, som däri icke antecknats såsom röstberättigad, sända underrättelse härom med angivande av den eller de omständigheter, på grund varav han uteslutits från rösträtt, samt den tid, inom vilken anmärkning mot röstlängden skall framställas. Anmärkning mot röstlängden skall ingivas till valnämndens ordförande eller magistraten senast den 18 juli. Har någon gjort anmärkning däremot att annan upptagits i röstlängden, skall denne underrättas härom med allmänna posten.

Den 25 juli eller, om söndag då infaller, nästa dag sammanträder på landet valnämnden för prövning av de mot röstlängden framställda anmärkningarna. Detsamma gäller i stad för magistraten, dock att sammanträde, som skulle hållas å måndag, i stället äger rum nästa dag. Beslut över framställda anmärkningar skall meddelas omedelbart eller senast dagen efter slutad förhandling. I röstlängden införas de rättelser, som föranledas av dessa beslut. Röstlängden underskrives därefter av valnämnden eller magistraten.

Besvär över valnämndens eller magistratens beslut skola ingivas till länsstyrelsen sist å tionde dagen från beslutets dag. Avse besvären annan än klaganden, skola de delgivas denne. Länsstyrelsen bestämmer därvid såväl den tid, inom vilken delgivningsbevis skall ingivas, som den tid, räknat från delgivningen, inom vilken förklaring må avgivas; envar av dessa tidsfrister skall bestämmas till minst två, högst tio dagar.

Enligt lagen om val till riksdagen må klagan över länsstyrelsens beslut föras endast i samband med besvär över valförrättning, vid vilken beslutet tjänat till efterrättelse.

Den justerade röstlängden skall med de ändringar, som efter besvär må komma att beslutas, lända till ovillkorlig efterrättelse intill dess nästföljande års röstlängd föreligger justerad.

De allmänna röstlängderna ha i huvudsak två funktioner, den ena att utgöra en förteckning å dem, som äga rösträtt vid vissa val eller vid fattande av beslut å kommunala stämmor, den andra att beträffande ett stort antal förtroendeuppdrag, för vilkas innehavande rösträtt utgör en förutsättning, utvisa, huruvida viss person är valbar. Under år, då allmänna val icke hållas, kan röstlängden i sin förstnämnda funktion komma till användning i följande fall: vid nya val till riksdagens andra kammare efter upplösning av kammaren; vid utseende av efterträdare åt avgången ledamot av andra kammaren, därest ledigheten ej kan fyllas genom ny röstsammräkning utan val måste anordnas; vid folkomröstning; vid val till landsting, som föranledes därav att stad inträtt i eller utträtt ur landstinget eller därav att landstingsområde genom ändring i den territoriella indelningen ökats eller minskats; vid val till primärkommunal representation, föranlett av ändring i kommunal eller ecklesiastisk indelning; vid fattande av beslut å allmän rådstuga, kommunalstämma, municipalstämma och kyrkostämma; vid prästval och omröstning rörande förslag om kallande av fjärde provpredikant. Vad åter beträffar röstlängdens uppgift att utvisa, huruvida viss person är valbar till ett uppdrag, till vars erhållande han ifrågasatts, fullgör röstlängden denna funktion vid utseendet av ersättare efter avgången riksdagsman, vid val av kyrkomötesombud samt vid ett mycket stort antal val, som förrättas av menigheter eller primärkommunala representationer.

Rörande den tidsfrist, inom vilken ifrågavarande val skola hållas eller beslut fattas, finnas olika bestämmelser. Enligt riksdagsordningen § 17 mom. 2 skola sålunda, därest Konungen förordnar om nya val till riksdagens andra kammare, dessa förrättas ofördröjligen.

Såsom motionären framhåller få längderna under år, då allmänna val icke hållas, en förhållandevis begränsad användning. Några av de behov — nyval efter upplösning av andra kammaren, fyllnadsval till andra kammaren, folkomröstning eller extraordinära landstingsmannaval — som med röstlängderna skola tillgodoses, äro mycket sällan förekommande eller — primärkommunala val orsakade av indelningsändring — avse blott en helt obetydlig del av de röstberättigade i riket. Som förteckning över de röstberättigade vid kommunalstämma och allmän rådstuga har röstlängdernas betydelse starkt minskat; frågan, om dessa kommunala organ behöva bibehållas torde vara föremål för kommunallagskommitténs överväganden. Där emot krävas alltjämt årligen röstlängder upptagande en icke oväsentlig del av de röstberättigade i landet som förteckning över de vid kyrkostämma i församling utan kyrkofullmäktige och vid prästval röstberättigade. Enligt den officiella statistiken över 1950 års kommunalval voro i röstlängderna för nämnda församlingar upptagna 738 738 personer. Antalet prästval i riket utgjorde under tiden 1946—1950 i genomsnitt 115 om året. Röstlängdernas uppgift att visa medborgarnas valbarhet till skilda uppdrag är självfallet varken inskränkt till vissa kommuner eller mindre betydande

under år, då allmänna val icke skola hållas. Huru behovet av tillförlitlig och lättillgänglig upplysning i detta hänseende skulle tillgodoses, därest — såsom motionären föreslår — röstlängder för hela riket icke färdigställdes årligen, torde utgöra ett icke alldeles lättlost problem.

Utskottet håller icke för osannolikt att väsentliga besparingar skulle stå att vinna, därest arbetet med röstlängdernas upprättande kunde inskränkas under de år, då allmänna val icke förrättas. Såsom erinras i motionen har också under senare tid i flera sammanhang väckts förslag i samma syfte som motionens. I en till finansdepartementet den 15 december 1950 inkommen skrift har sålunda föreslagits, att vallängder normalt endast skola upprättas de år, då allmänna val hållas; vid uppkommande behov under annat år av röstlängd skulle antingen särskild sådan iordningställas eller mantalslängden begagnas som röstlängd. Denna framställning överlämnades till 1949 års folkbokföringssakkunniga för att tagas i övervägande vid utredningsuppdragets fullgörande. Sedan nämnda sakkunniga numera avslutat sitt arbete, är framställningen föremål för övervägande av en sakkunnig, som tillkallats att inom finansdepartementet i vissa delar slutföra dessas utredningsuppdrag. Mera ingående har frågan behandlats i en av statens organisationsnämnd till inrikesdepartementet den 26 juni 1951 avgiven (stencilerad) rapport över vissa organisationsundersökningar vid ett antal häradsskrivarekontor, vilka undersökningar nämnden utfört på begäran av 1949 års uppbördssakkunniga. I rapporten föreslås, att de år, då allmänna val normalt icke skola hållas, endast vissa förberedande åtgärder för upprättande av röstlängder skola företagas men med röstlängdernas färdigställande i övrigt anstå i avbidan på att behov av röstlängder för allmänna val eller kommunalt begränsat val framträder. De förberedande åtgärderna skulle inskränkas till tryckning av stommar till röstlängder och pastors avlämnande av kompletterande uppgifter. Över organisationsnämndens rapport ha vissa remissyttranden inhämtats. Rapporten är för närvarande föremål för behandling inom inrikesdepartementet.

Vid nu angivna förhållanden anser sig utskottet, som finner syftet med motionen beaktansvärt, sakna anledning att tillstyrka en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om utredning i ämnet, varför utskottet hemställer,

att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 mars 1952.

På konstitutionsutskottets vägnar:

HARALD HALLÉN.

Närvarande:

från f ö r s t a kammaren: herrar Karl August Johanson,* Elmgren, Hertz*, Lindén, Hällgren, Fritiof Karlsson, Lundgren,* Sandberg och Hansson;* samt

från a n d r a kammaren: herrar Hallén, Pettersson i Norregård, von Friesen, Norén,* Swedberg, Spångberg, Nolin, Jonsson i Haverö, Olsson i Mora* och Gustafsson i Bogla.

---

* Ej närvarande vid justeringen.
